

ZGODOVINA BLEDA

Iz zgodovine Bleda

Otoček sredi blejskega jezera je že stoletja simbol Bleda, v katerega se radi vračajo gostje z vsega sveta. Že davni slovenski predniki so na otočku častili Živo, staroslovansko boginjo ljubezni in plodnosti. Za njimi so na otok k Sveti Mariji prihajali romarji.

Pred tisočletjem, 10. aprila 1004, pa je bil prvič omenjen tudi kraj Bled. Sveti nemški cesar Henrik II ga je tedaj podaril škofu iz Brixna. V srednjem veku je kraj cvetel na račun romarjev, v 19. stoletju pa so jih nadomestili prvi pravi turisti.

Švicarski Arnold Rikli je v blagodejnem podnebnju ter v jezerski in termalni vodi pod gradom odkril vir zdravja in dobrega počutja. Njegovo zdraviliško ponudbo so domačini dopolnili s penziji in hoteli. Kraj, ki je bil že na začetku 20. stoletja najlepše zdravilišče tedanjega cesarstva, je privlačil evropsko aristokratsko elito.

Po II. svetovni vojni je bila Vila Bled ena najlepših protokolarnih rezidenc tedanje države. Zdaj že desetletja kraj odkrivajo in se vanj vračajo romarji novih časov. Svetovljanske iskalce drugačnosti in lepote, sprostitve in navdihov, miru ali športnih izzivov tu pričakuje tisočero možnosti.

Zgodovina Bleda : Prvi prebivalci

Začetki poselitve Bleda so nejasni. Arheologi in zgodovinarji se jih že desetletja trudijo natančneje opredeliti, pri čimer se ravna tudi po izkopaninah iz mlajše železne dobe (približno 500 do 200 l. pr. n. št.) najdenih na grajskem pobočju, jezerskem bregu pod pečino in na Otoku.

Vsekakor so prvi, redki sledovi človeka na Bledu iz kamene dobe. Gostejša naselitev se pojavi šele v železni dobi, ko so v alpskih krajih pričeli pridobivati železo. Redkejšje so keltske in rimske najdbe. V večjem obsegu so Bled naselili šele Slovani.

Obdobje Slovanov:

Naselitev slovanov je potekala v dveh valovih. Prvi val na Bledu sega v 7. stoletje, drugi pa je zajel blejsko kotlino med 9. in 10. stoletjem. Najverjetneje so bila slovanska naselja prav tam, kjer so v poznejšem srednjem veku zrasle objezerske vasi Mlino, Želeče, Zagorice, Grad in Rečica. Najdbe iz prve naselitve ilustrirajo kulturo

slovanske državne tvorbe kralja Sama (632-658) in poznoantične tradicije. Najdbe iz druge naselitve, pa kažejo na zgodovinski razvoj Bleda do 10. stoletja (del jih je razstavljen v muzeju na Blejskem gradu).

Zgodovina Bleda: Briksenški škofje

Cesar Henrik II je 10. aprila 1004 z darilno listino, na prošnjo svoje žene svete Kunigunde, podaril briksenškemu škofu Albuinu Bled in trideset kraljevih kmetij v Odalrikovi grofiji. Sedem let kasneje pa še blejski grad. Dogodek je velika prelomnica v blejski zgodovini. V imenu škofov so upravljali to gospodarstvo najprej škofovi ministeriali, nato pa tudi podložni vitezi, ki so uveljavljali fevdalno oblast.

Nastale so velike spremembe v oblikovanju posesti in poselitvi tega ozemlja. Sredi 14. stoletja so briksenški škofje opustili neposredno upravo blejske lastnine in jo dali v zakup dotodanjim upraviteljem von Kreighom. Zaradi kratenja pravic in grobega ravnanja s tlačani so se kmetje leta 1515 pridružili boju za "staro pravdo" v vseslovenskem puntu. Leta 1558 je Blejski grad prevzel v zakup zaščitnik protestantizma Herbert VII. Turjaški (Auersperg). Do sredine 18. st. so bili zakupniki le plemiči, kasneje pa tudi meščani, ki so na gradu le redko bivali. Po 800 letih briksenške oblasti je Bled postal z ukazom dunajske dvorne komisije leta 1803 državna last. V letih od 1809 do 1813 je bil v sklopu Ilirskih provinc pod Napoleonovim cesarstvom, nato pa je prišel spet v roke avstrijskega cesarja. Ta je leta 1838 poslednjič vrnil Bled briksenškim škofom. Deset let kasneje je tamkajšnje gospodarstvo z odpravo podložništva izgubilo značaj fevdalne gospodarske in družbene enote.

V drugi polovici 19. st. se je Bled močno spremenil. Značilne gorenjske vasi, od srednjega veka zaprte enote, so se združile, dohodki so se zmanjšali in Briksen je leta 1858 prodal blejsko posest Viktorju Ruardu, lastniku jeseniške železarne. S tem se je tudi zaključila dolgoletna prisotnost knezoškofov iz tirolskega Briksna na naših tleh.

Zgodovina Bleda: Arnold Rikli

Začetki intenzivnega turizma segajo v leto 1855, ko je švicarski hidropat Arnold Rikli med prvimi spoznal vrednost in prednost podnebnih danosti in ugodnega položaja Bleda za dolgo kopalno sezono. Ustanovil je Naravni zdravilni zavod in pričel uveljavljati svojo metodo zdravljenja. Če je hotel privabiti goste, je potreboval kopalnišča, urejene sprehajalne in izletniške poti ter namestitvene zmogljivosti.

Rikli je dal l. 1895 nasproti sedanjega hotela Park (današnja Kazina) postaviti preprosto leseno kopalnišče v švicarskem slogu in Zdravstveni zavod, kjer je imel svojo "ordinacijo", kuhinjo, jedilnico in upravne prostore. Za nastanitev pacientov je pod kostanjevim parkom postavil ute, značilne za njegovo metodo zdravljenja. Zaradi vse večjega zanimanja je bilo l. 1899 zgrajeno novo, večje kopalnišče. Sestavni del Riklijevega zdravljenja so bile kopeli, in sicer v jezeru in kopalnišču. Za kopanje so uporabljali dva hladna vrelna z 10°C in 15,6° C. Poleg tega je priporočal tople in parne kopeli. Obvezno je bilo še sončenje na galerijah v kopalnišču. V svoj zdravilni program je uvrstil tudi sprehode. Izbral si je več izletniških točk v okolici Bleda, jih razdelil po težavnostnih stopnjah, ločeno za moške in ženske. Na teh točkah je postavil igrišča za balinanje in kegljanje. Pri Riklijevem zdravljenju je veljal strog dnevni red, ki so se ga morali držati vsi pacienti.

Rikli je prebil na Bledu polnih 52 let. V tem času je bil, kot poudarja dr. Mirko Kalin, eden najbolj znanih naravnih zdravnikov za atmosferske kure. Njegovo zdravljenje je po mnenju dr. Kalina pomagalo proti mnogim boleznim, na primer proti revmatizmu, migreni, nespečnosti, histeriji, slabokrvnosti, slabi prekrvavitvi in debelosti. Poleg Riklijevih pacientov je Bled privabljal vse več tistih, ki so hoteli preživeti počitnice v zdravem, predvsem pa lepem okolju. Po letu 1870, ko je z dograditvijo železniške proge Trbiž – Ljubljana kraj dobil svojo železniško postajo v Lescah, na kateri so se ustavljali mnogi osebni in brzovlaki, je število blejskih obiskovalcev neprestano raslo. Že leta 1903 je prejel Bled na veliki mednarodni razstavi zdraviliških krajev na Dunaju zlato medaljo, leta 1906 pa so ga uradno prišteli med pomembne turistične kraje cesarske Avstrije.

Zgodovina Bleda: Razvoj turizma na Bledu

Med prve obiskovalce Bleda lahko štejemo romarje, ki so romali k Mariji na otoku. Poleg pobožnih opravil so občudovali tudi lepote kraja in s pripovedovanjem o doživetjih privabljali vedno več romarjev. Ob teh preprostih ljudeh je na Bled prihajala tudi gospoda. Janez Vajkard Valvasor, domači plemič in polihistor Kranjske, je leta 1689 napisal knjigo Slava vojvodine Kranjske, v kateri med drugim poroča tudi o blejskih termalnih vrelnih. Grajski skrbnik Weidmann je zaradi velikega navala zdravja potrebnih ljudi, ki jim je moral izkazovati pozornost, želel razdreti in zasuti zajetja vrelnih, vendar mu niso dovolili. Ljudje so še prihajali, se kopali in

Valvasor pravi, da tudi ozdraveli.

Velika nevarnost za preprečitev razvoja blejskega zdraviliškega in turističnega razvoja je bil poleg Weidmanna tudi kasnejši grajski oskrbnik Ignac Novak. V letih od 1782 do 1787 je večkrat predlagal, da bi jezero osušili in pridobili rodovitno polje ter ilovico z jezerskega dna kot surovino za opekarno. Kranjski deželni zbor je Novakov predlog odklonil. Leta 1822 so prekrili vrelece s leseno lopo. Ker niso bili posebno topli (23°C), so vse bolj prihajali na Bled tudi obiskovalci, ki jim zdravilnih vrelecev ni bilo mar, pač pa so občudovali idilično lepoto kraja in pokrajine

Sloviti angleški naravoslovec sir Humphray Davy je ta kraj imenoval "najlepši, kar jih je videl v Evropi". V času prebujanja narodne zavesti so prihajali mladi in stari in v nacionalnem navdušenju za skladnimi obrisi otoške cerkve iskali hram slovanske boginje Žive in senco lepe Bogomile, njene svečenice.

Med obema vojnama je ostal Bled najbolj svetovljansko letovišče v Jugoslaviji in poletna rezidenca Karađorđevićev. Obiskovali so ga mnogi domači in tuji gostje. Postal je središče političnega in diplomatskega življenja v poletnih mesecih.

Po drugi svetovni vojni so tod nadaljevali s turistično tradicijo, prevzeli in prenovili pa večino gostinskih in turistično-rekreacijskih objektov, ki so prešli v slovenske roke. Zaradi Titove rezidence v Vili so obiskali Bled mnogi državniki, politiki in kulturni delavci iz domovine in tujine.

Arnold Rikli pa ni pozabljen. Oboževalci so mu ob njegovi 50-letnici delovanja postavili spomenik na Straži, viden je še danes, izdali pa so tudi spominsko plaketo. Turistično društvo Bled mu je ob 125-letnici delovanja v Zdraviliškem parku postavilo spomenik. Njegove metode, združene s sodobno terapijo, pa nadaljujejo danes v hotelu Golf v mediko-regenerativnih programih z Riklijevim izročilom.

